

UN ORIENTALIST ROMÂN: SERGIU AL-GEORGE

Motto:

"Căci ce poate fi mai minunat decât ca dintr-o mulțime nesfârșită de oameni să se ridice unul care să poată face singur... ceea ce natura le-a dat tuturor puțința să facă?"

(Cicero)

O tendință a societății românești contemporane, îndeosebi după 1989, este aceea de a reda culturii românești marile valori spirituale și morale, marile personalități care au activat în diferite domenii - în artă sau în știință - și care timp de decenii au fost oclutate datorită ideilor și activității lor. Este o datorie nu numai profesională ci și morală de a scoate la lumină aceste valori, de a le integra atât în cultura românească cât și în cultura universală. Aceste valori sunt și o mărturie - de multe ori postumă - despre rezistența intelectualității românești în timpul regimului comunist.

Există numeroase motive pentru care Sergiu Al-George trebuie să fie redat culturii românești: în epoca "materialismului istoric și dialectic" a avut curajul de a aborda domenii care erau socotite tabú de către autorități; a tradus texte mistico-filozofice (de ex. *Bhagavad-gītā*, *Samkhya-kārikā*) care erau în total dezacord cu ideologia materialist comunistă. A mers pe un drum extrem de dificil, accesibil doar după mulți ani de studiu arid, și nu oricui, "a dus o nesfârșită luptă în care nu știi unde se termină înfrângerea și unde începe biruința"¹. Prin lucrările sale, Sergiu Al-George a adus o importantă contribuție la deschiderea culturii românești spre noi orizonturi.

Înainte de a trasa portretul spiritual și activitatea științifică a indianistului Sergiu Al-George, considerăm necesară definirea termenului de orientalistă. Deci: orientalistă este o denumire generală a grupurilor de discipline (asirologie, egiptologie, sumerologie, indologie, arabistică etc.) care studiază istoria, limba, cultura materială și spirituală a popoarelor din Orient; termenul provine din germanul "Orientalistik"².

Există o tradiție a preocupărilor românești pentru Orient și în acest sens amintim doar câțiva precursori: Nicolae Miclescu (1636-1708) considerat de către Leibnitz ca o mare autoritate în problema Extremului Orient³. Dimitrie Cantemir (*Incrementa atque decrementa aulae otomanicae*, 1716), tibetnologul Alexander Csoma de Koros de la a cărui moarte la 3 aprilie 1992 s-au împlinit 150 de ani⁴, Enăchiță Văcărescu (*Istoria preaputernicului Imperiu otoman*). Pionierul preocupărilor cu adevărat științifice în domeniul orientalisticii în România a fost Mircea Eliade. În acest lanț al preocupărilor științifice românești față de Orient, Sergiu Al-George poate fi considerat ca discipol și urmaș al lui Mircea Eliade. Se poate afirma că personalitățile care ar justifica ideea unei "școli" de indologie în România nu sunt decât două: Mircea Eliade și Sergiu Al-George⁵.

Sergiu Al-George s-a născut la 13 septembrie 1922 la Târgu Mureș. Era fiu al lui Vasile Al-George, originar din Sângeorz-Băi⁶ și nepotul poetului Ion Al-George⁷. Mama sa era originară din Basarabia. Tatăl său aparținea intelectualității ardeleni, fiind licențiat al Facultății de Drept și al Academiei de Muzică și artă dramatică din București. După războiul de întregire va lucra ca funcționar public, participând și la viața culturală a epocii, fiind autorul unui volum de versuri *Pământ* și colaborator

¹ *Bhagavad-Gīta*, traducere din limba sanscrită, Comentarii și note explicative S. Al-George, *Postfața* de Dorina Al-George, p.117.

² *Mic dicționar enciclopedic*, București, 1972, p.160.

³ Athanase, Negoită, *Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă*, București, 1993, p.158. Autorul face într-un capitol separat, o scurtă istorie a preocupărilor românești pentru Orient.

⁴ Radu Bercea, *The commemoration of Alexander Csoma de Kőrös in Covasna and Budapest*, în *Annals of the "Sergiu Al-George" Institute*, I, 1992, p.95.

⁵ Radu Bercea, *L'indologie roumaine de Mircea Eliade à Sergiu Al-George*, în *Annals of the "Sergiu Al-George" Institute*, I, 1992, p.24.

⁶ *Bhagavad-Gīta*, *Postfață* de Dorina Al-George, p.111.

⁷ N. Steinhardt, *Primejdia mărturisirii. Convorbiri cu Ioan Pinteș*, Cluj Napoca, 1993, p.15.

la revistele vremii⁸. Înclinația lui Sergiu Al-George către cultura orientală se datorează în mare parte tatălui său⁹, care, ca și Coșbuc, deși nu avea acces la limba sanscrită, a tradus probabil din germană, *Mahābhārata*. Traducerea - incompletă este adevărat - se află încă în manuscris.

În primii ani Al-George a fost înscris la Liceul Militar din Târgu Mureș, dar datorită mutării familiei la Chișinău își va continua studiile la liceul civil din capitala Basarabiei. La 17 ani a început să învețe sanskrita. În 1941 se înscrie la Facultatea de Medicină. Deși a dorit mult să poată absolvi o facultate umanistă, nu a mai fost posibil, nici după începerea și nici după terminarea războiului.

În ceea ce privește formarea sa ca orientalist, iată o mărturisire a celei care i-a stat toată viața alături, soția sa, doamna Dorina Al-George: "Desfășurarea lui Sergiu în domeniul orientalisticii a fost un travaliu solitar, fără cursuri și fără profesori, învățând sanscrita și lucrând direct pe texte"¹⁰.

La 24 de ani, în 1947 va publica primul său articol intitulat *Le mythe de l'ātman et la genese de l'absolu dans la pensée indienne*. Absolutul, așa cum este surprins de gândirea indiană, l-a obsedat întotdeauna pe indianologul român, după cum se va observa în lucrările de mai mare întindere și adâncime.

În anii '50, Sergiu Al-George a fost îndepărtat din învățământul universitar (era medic O.R.L. și asistent universitar) și obligat să-și practice meseria în cabinete de întreprindere, la Corul Armatei și apoi ca medic la Opera Română¹¹.

Perioada 1950-1958 constituie o perioadă de maturizare și acumulare a fondului de filosofie și indianistică. În colaborare cu Arion Roșca (plecat din țară în 1965, ulterior a devenit cercetător la C.N.R.S. în Franța) va publica două studii în două mari reviste din străinătate. La Paris apare, în *Annales du Musée Guimet et du Musée Cernuski, Arts asiatiques*, studiul *Purnna ghata et le symbolisme du vase dans l'Inde*, iar la Berlin, în revista Institutului de Studii Orientale, apare studiul *Indriya et le sacrifice de prāna*¹². Ambele studii apar în 1957. Alte câteva articole și studii îi apar în revistele românești ca de exemplu *Studia et Acta orientalia (Le sujet gramatical chez Panini)*. Tot în 1957 Sergiu Al-George a devenit membru fondator al Asociației de Studii Orientale și a avut o importantă comunicare la Societatea de Studii Istorice și Filologice cu titlul: *Un manuscris tibetan în țara noastră*¹³.

În 1958 a predat editurilor un *Tratat de foniatrie* și o traducere din rusă: *Istoria Indiei*, aceasta din urmă în colaborare cu Arion Roșu și cu un alt traducător.

La sfârșitul anului 1958 activitatea îi este întreruptă cu brutalitate: este arestat în seara zilei de 17 spre 18 decembrie, simultan cu Constantin Noica. Ei au fost primii arestați din cei 24 câți a numărat "Iotul Noica". În boxa acuzaților au stat umăr la umăr lângă mari personalități ale culturii românești: Nicolae Steinhardt, Vladimir Steinu, Dinu Pillat, Al.O. Teodoreanu (Păstorel)¹⁴ ș.a. La originea acestui eveniment a stat scrisoarea trimisă de către Emil Cioran lui Constantin Noica și care fusese citită și de Sergiu Al-George. Scrisoarea era intitulată *Lettre d'un ami lointain*, iar autoritățile românești au considerat că scrisoarea defăima poporul român¹⁵. Cei din "Noica" au mai fost acuzați de faptul că au citit cărți aflate la acea dată la Index și care fuseseră aduse de Marietta Sadova de la Paris: Mircea Eliade, *La Forêt Interdit*, Emil Cioran, *Ispita de a exista*, Eugen Ionescu¹⁶.

Sergiu Al-George a fost condamnat prin sentința 201/21 martie 1960, la 7 ani închisoare

⁸ *Bhagavad-Gîta*, Postfață de Dorina Al-George, p.111. Vasile Al-George a luptat în primul război mondial și a fost grav rănit. A fost deasemenea participant la Marea Adunare de la 1 Decembrie de la Alba Iulia. A colaborat la revistele: *Flacăra*, *Gândirea*, *Cosânzeana*, *Societatea de mâine*, *Cele Trei Crișuri*, *Pagini basarabene*, ca și la ziarele *Românul*, *Dreptatea*, *Patria*, *Voința*.

⁹ N. Steinhardt, *op. cit.*, p.15.

¹⁰ *Bhagavad- Gîta*, Postfață de Dorina Al-George, p.112.

¹¹ *Ibidem.*, p.113. Al-George a făcut dovada calităților sale de medic atunci când a realizat primul stroboscop medical românesc pentru investigarea laringelui, construit în întregime de mâna lui și brevetat în 1957 precum și atunci când a redactat primul *Tratat de Laringologie* din România, intrat la Ed. Medicală în 1958.

¹² *Ibidem.*, p.114.

¹³ Studiul va fi republicat în limba franceză în *Annals of the "Sergiu Al-George" Institute*, I, 1992.

¹⁴ N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Cluj-Napoca, 1992, p.65.

¹⁵ Printre altele Cioran scria: "Voi românii vă purtați corect lanțurile".

¹⁶ Despre acest proces vezi Arșavir Acterian, *Privilegiați și năpăstuiți*, Iași, 1992, p.121.

corecțională, 4 ani interdicție și confiscarea totală a averii pentru uneltire împotriva ordinii sociale. Timp de trei ani a făcut muncă grea în Balta Brăilei.

Pentru comportarea în închisoare a **omului** Sergiu Al-George, o mărturisire a lui Steinhardt este - credem noi - absolut relevantă: "L-am admirat mult pe dr. Al-George pentru imensa lui cultură, pentru minunatele lui însușiri, dar mai ales pentru însușirea aceasta pe care a dovedit-o, n-a semnat decât ceea ce a vrut, n-au scos din gura lui cuvinte pe care el n-a vrut să le spună, n-a semnat nimic din ceea ce nu voia să semneze, i-a înfruntat, s-a dovedit de un curaj desăvârșit"¹⁷.

În închisoare a organizat "cursuri" multiple; a predat Logica Indiană și Gramatica lui Pānini, în timp ce Steinhardt preda limba engleză iar Al. Paleologu arta renașterii¹⁸.

La marea amnistie din 1964¹⁹ Sergiu Al-George împreună cu ceilalți intelectuali din "lotul Noica" sunt eliberați.

S-a reintegrat greu atât în activitatea medicală cât și în cea de indianistică. În anii următori însă, efortul său pe linia orientalisticii a fost neîntrerupt.

Între anii 1971-1973 Sergiu Al-George a ținut un curs regulat de filosofie și civilizație indiană în calitate de lector extern la Facultatea de limbi orientale din București²⁰, abordând diferite probleme de semioză, de lingvistică și logică sanscrită și tibetană, de filosofia limbajului.

A făcut referiri în special la gramatica lui Pānini - Sergiu Al-George fiind unul din principalii specialiști din lume (puțini de altfel). În 1975 într-un compendiu apărut la Editura Mouton din Paris, într-o istoriografie a lingviștilor pe plan mondial, orientalistul român figurează atât în text cât și în bibliografie alături de cei mai mari indianiști din lume²¹. Tot în 1975, imediat după "tezele din iulie" ("Revoluția culturală"), Sergiu Al-George reușește împreună cu Idel Segall să editeze prima carte din Colecția "Bibliotheca Orientalis" la Editura Științifică, colecție care timp de peste două decenii a reușit să valorifice marile valori materiale și spirituale ale Orientului antic. Cartea, intitulată *Filosofia indiană în texte*, conține trei dintre cele mai reprezentative opere ale filosofiei indiene (*Bhagavad-gīta*, *Sāmkhya-Kārikā*²² și *Tarka-Samgraha*²³). Corpul principal al acestei lucrări este *Bhagavad-gīta*, textele fiind traduse din sanscrită și amplu și competent comentate de către Sergiu Al-George.

Bhagavad-gīta-upanisadah (titlul său complet) este un poem filosofic, unul din episoadele mării epopei *Mahābhārata*, atribuită lui Vyāsa, autorul mitic al întregii epopei. Meritul lui Al-George, pe lângă comentariile laborioase, este că a reușit să pătrundă în intimitatea textului, arătând totodată că limba română se pretează mult mai bine la o traducere din limba sanscrită decât alte limbi europene. Orientalistul român, ca și maestrul său spiritual, și-a dat seama că atât literatura cât și arta plastică indiană - prin folosirea intensă a metaforei și a simbolului - pot fi abordate cu mai multă competență după o prealabilă însușire a conceptelor filosofice²⁴. Multe dintre simbolurile religioase - arborele sacru, falusul, bovideul, șarpele, etc. - au fost moștenite de civilizația indiană, să-i spunem clasică, de la vechile culturi dravidiene de pe Valea Indusului (Mohenjo-Daro, Harappa, etc.)²⁵. În același timp, Al-George a realizat importanța limbii sanskrite - limba cuceritorilor indoeuropeni ce au venit pe la mijlocul mileniului al

¹⁷ N. Steinhardt, *Primejdia mărturisirii*, p.133.

¹⁸ *Ibidem*, p.142. Al-George s-a dovedit a fi "inima și cugetul întregii camere (nr. 18 pe secția a doua)" închisoarea constituind pentru el, se poate spune parafrazându-l pe Virgil Ierunca, academie și altar.

¹⁹ N. Steinhardt, *Jurnalul fericii*, p. 301. Decretul de grațiere: 17 iunie 1964; vezi și A. Acterian, *op. cit.*, p. 121.

²⁰ *Bhagavad-Gīta*, în *Postfață*, p. 115.

²¹ *Ibidem*, p. 116.

²² *Sāmkhya-Kārikā*, traducere din limba sanscrită, comentarii și note explicative S. Al-George, cu o prezentare de Surendranath Dasgupta, Societatea Informația, București, 1993. *Sāmkhya-Kārikā*, alcătuit de Išvaraḥarsna este cel mai vechi tratat al școlii Sāmkhya. Cronologic, nu se poate stabili o dată precisă a apariției acestui text. Cert este faptul că în sec. al VI-lea d. Hr., deoarece face parte din grupul textelor pe care călugărul Paramārtha le-a luat cu sine la plecarea sa în China (în anul 546), unde au și fost traduse.

²³ Vezi Sergiu Al-George, *Filosofie indiană în texte*, București, 1971. *Tarka-Samgraha* este un mic tratat de ontologie Vaiśeṣika și al logicii Nyāya (două din cele 6 sisteme filosofice-darsana-"ortodoxe" indiene) folosit în învățământul tradițional indian drept manual de logică, fiind tradus în multe din limbile europene. Tratatul a fost elaborat de Annambhatta, care a trăit în Benares la începutul sec. VII.

²⁴ *Filosofia indiană în texte*, p. 9.

²⁵ Aceste motive simbolice sunt universale, se întâlnesc în numeroase culturi preistorice, transmise apoi tuturor marilor civilizații antice.

II-lea î.Hr. din N-V Indiei asimilând, distrugând sau împingându-i spre sud pe autohtonii dravidieni - care este capabilă să exprime nuanțe semantice abstracte²⁶, structura conceptelor filosofice indiene fiind strâns legată de structura limbii sanskrite. Prestigiul imens de care sa bucură Gîta, sa datorează faptului că face posibilă, prin sinteza unor sisteme filosofice și credințe diferite, o nouă filosofie a actului (Karman) și a libertății²⁷, și de aceea într-un anumit sens mesajul Gîtei poate fi considerat un mesaj al întregii Indii și chiar al întregii Asii²⁸.

În 1976, la aceeași Editură Științifică și în aceeași colecție (Bibliotheca orientalis), apare lucrarea *Limbă și gândire în cultura indiană*, având subtitlul *Introducere în semiologia indiană*. Lucrarea, greu accesibilă unui necunoscător al limbii sanskrite, abordează gramatica în conexiune cu filosofia limbajului, autorul abordând aici probleme de semiologie, lingvistică și logică în India antică, demonstrând superioritatea soluțiilor indiene²⁹ în aceste probleme. Această carte îi va aduce recunoașterea pe plan internațional. În domeniul lingvisticii, Europa este tributară Indiei, un loc central avându-l gramatica lui Pānini (elaborată în sec. V-IV î.Hr.). Această influență a gramaticii tradiționale indiene asupra lingvisticii europene, mai ales asupra curentului structuralist, a fost posibilă datorită universalității criteriilor descriptive ale gramaticii lui Pānini³⁰.

Cultura indiană a ridicat gramatica la rangul de darsāna ("școală filosofică" sanskrită, literară "Instrument de cunoaștere"), a descifrat structurile limbajului cu ajutorul structurilor mitico-rituale. Tocmai de aceea Sergiu Al-George a demonstrat clar că "forma ritului o poate dezvălui mai ușor pe cea a limbajului"³¹.

Termenii și metodele tehnice paniniene au fost preluate direct sau indirect din speculația ritualistă³², speculația gramaticală născându-se în strânsă legătură cu cea mitico-rituală, mitul fiind el însuși un sistem semantic. Cu toate acestea, gramatica lui Pānini, consideră Al-George, a declanșat apariția lingvisticii ca știință³³.

Până în 1981 anul dispariției sale, lui Sergiu Al-George îi mai apar numeroase alte articole în revistele de specialitate din străinătate, mai puțin în țară, studiile sale fiind publicate în *Analele Congreselor de orientalistă* ținute la Weimar și în India³⁴. La congresul de la Benares a participat personal, la sfârșitul acestuia fiind solicitat să țină conferințe la câteva din Universitățile indiene.

În ultima sa carte, *Arhaic și universal. India în conștiința culturală românească*, obiectul preocupărilor sale este gândirea simbolică așa cum apare nu numai în filosofia indiană ci și în cultura românească. Gândirea simbolică este analizată prin prisma a patru mari personalități de prim rang în cultura românească: M. Eminescu, C. Brâncuși, L. Blaga și M. Eliade.

Al-George face "o analiză profundă și originală a confluențelor între spiritualitatea indiană și operele acestor autori"³⁵, o analiză între literatura vedică care ilustrează "o inegalabilă mentalitate arhaică"³⁶ și cultura românească în ansamblu, care este marcată de arhaismul civilizației folclorice, cu atât mai mult cu cât cei patru autori analizați au avut o deschidere generoasă către lumea simbolurilor și a creației populare.

Dacă Eminescu³⁷ și Mircea Eliade au mai fost studiați prin prisma influențelor ideilor filosofice

²⁶ *Filosofia indiană în texte*, p. 11.

²⁷ *Ibidem*, p. 27.

²⁸ *Ibidem*, p. 36.

²⁹ R. Bercea, *L'indologie roumaine...*, p. 25.

³⁰ Sergiu Al-George, *Limbă și gândire în cultura indiană*, București, 1976, p. 11.

³¹ *Ibidem*, p. 19.

³² *Ibidem*, p. 16.

³³ *Ibidem*, p. 12.

³⁴ Pentru lista articolelor scrise de Sergiu Al-George atât în țară cât și în străinătate, vezi R. Bercea, *L'indologie roumaine...*, p. 25.

³⁵ R. Bercea, *L'indologie roumaine...*, p. 29.

³⁶ *Filosofia indiană în texte* p. 16.

³⁷ Cf. Th. Simansky, *Cultură și filosofie indiană în studii și texte*, București, 1989, p. 45 sqq.; vezi și Amita Bhose, *Eminescu și India*, Iași, 1978.; vezi de asemenea C. Noica, *Introducere la miracolul eminescian*, București, 1992.

indiene, această abordare este mult mai slabă atunci când este vorba de opera lui Brâncuși și cea a lui Blaga. În ceea ce îl privește pe Brâncuși, Al-George face "încercarea de a gândi noul cu ajutorul vechiului"³⁸, depășind viziunea numeroșilor exegeți ai marelui artist român care au explicat doar **suprafața** operei brâncușiene fără a pătrunde însă în esența ei. Explicând geneza artei lui Brâncuși, Al-George face automat și "traducerea" ei: "Brâncuși nu concepe noul ca o găsire a unui limbaj original ci ca regăsirea celui original"³⁹.

Prin întreaga sa operă Sergiu Al-George a încercat să pătrundă fenomenul istoric complex al revărsării culturii indiene în afara hotarelor sale geografice⁴⁰, cu atât mai mult cu cât această revărsare nu a fost însoțită de expansiune armată, valorile spirituale indiene propagându-se spontan, pașnic. Aceste valori au spart bariera disprețului și ignoranței europene începând cu sec. al-XVII-lea, influențând ideologia romantică⁴¹, apoi pe cea pozitivistă⁴². Valorile indiene s-au impus spontan lumii occidentale, atestând semnificația lor universală și faptul că reprezintă un bun necesar ce vine să suplinească o carență în conștiința culturală a lumii europene.

În iunie 1990, la București, s-a creat Institutul de Studii Orientale, ce poartă numele lui Sergiu Al-George. Acest Institut era un mai vechi proiect al lui Mircea Eliade și Constantin Noica, la care aderase și Sergiu Al-George care urma să fie directorul acestuia⁴³. Prin atașarea numelui Al-George la Institutul de Studii Orientale, singurul din țară, s-a făcut recunoașterea și pe plan național a unui mare indianolog al lumii.

ȘTEFAN DORONDEL
Universitatea "1 Decembrie 1918"
Alba Iulia

³⁸ S. Al-George, *Arhaic și universal. India în conștiința culturală românească*, București, 1981, p. 17.

³⁹ *Ibidem*, p. 18.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 8.

⁴¹ *Ibidem*, p. 9.

⁴² *Ibidem*, p. 10.

⁴³ Mircea Handoca, *Mircea Eliade. Câteva ipostaze ale unei personalități proteice*, București, 1992, p. 65. Într-o scrisoare către C. Noica, datată 18 august 1981, M. Eliade sintetizând un proiect de activitate în domeniul orientalisticii, îl consideră pe S. Al-George ca pe un excelent director.